

практ. конф. з міжнар. участю, 28 берез. 2019 р. Умань : ВПЦ Візаві, 2019 р. Вип. V. С. 157–160.

5. Стрельніков Віктор, Раті Оксана, Мулеса Тамара. Розвиток у викладачів закладів фахової передвищої освіти навичок застосування сучасних технологій навчання в умовах інклюзивного освітнього простору. *Імідж сучасного педагога*. 2023. № 3 (210). С. 60–68.

УДК 379.8.091.12:378.046-022.332

В. Ю. СТРЕЛЬНІКОВ, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри філософії і економіки освіти Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського

НЕПЕРЕРВНА ОСВІТА ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК СТИМУЛ ПРОЄКТУВАННЯ І РОЗВИТКУ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ

Розглядаються можливості неперервної освіти педагогів закладів позашкільної освіти як стимулу проєктування і розвитку їхньої індивідуальної освітньої траєкторії. Виділяються ціннісні орієнтири неперервної освіти педагогів закладів позашкільної освіти: цільовий, мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, креативний і результативний.

Ключові слова: *проєктування, розвиток, індивідуальна освітня траєкторія, ціннісні орієнтири, неперервна освіта, педагог закладу позашкільної освіти.*

Потреба дослідження можливостей неперервної освіти педагогів закладів позашкільної освіти, яка стимулює їхню індивідуальну освітню траєкторію, є актуальною, адже Новою українською школою передбачається, що розвиток кожного здобувача освіти відбуватиметься саме за його індивідуальною освітньою траєкторією. Розглянемо, на основі досвіду Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського, ціннісні орієнтири системи неперервної освіти педагогів закладів позашкільної освіти, дотримання яких може стимулювати

проектування і розвиток їхньої індивідуальної освітньої траєкторії. Аналіз наукових джерел з означеної проблеми, проведений у попередніх дослідженнях [3–4 та ін.], працях спільно з Л. Лебедик [1–2; 5 та ін.], вказує на важливість потреби розвивати здатність педагога закладу позашкільної освіти до проектування індивідуальної освітньої траєкторії під час підвищення кваліфікації.

Ціннісними орієнтирами неперервної освіти педагогів закладів позашкільної освіти, які стимулюють їхню індивідуальну освітню траєкторію, є: цільовий, мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, креативний, результативний. Так, цільовий орієнтир охоплює мету: 1) оволодіння педагогами знаннями (аналіз, оцінка, узагальнення, відтворення, інтерпретація); 2) формування умінь і навичок; 3) конструювання; 4) розвитку творчого мислення. Мотиваційний орієнтир передбачає усвідомлене ставлення педагога закладу позашкільної освіти до використання знань, важливих для проектування індивідуальної освітньої траєкторії та її ролі в освіті вихованця.

Когнітивний орієнтир вимагає знань, умінь педагога закладу позашкільної освіти: 1) про сутність, технології, специфіку проектування індивідуальної освітньої траєкторії; 2) комплексу умінь і навичок для цього; 3) філософських, фахових, методологічних, загальнотеоретичних, методичних; 4) позитивного досвіду; 5) проектувальних, конструктивних; 6) комунікативних; 7) організаційних.

Діяльнісний орієнтир складають професійні вміння:

1) проектувальні (здатність проектувати індивідуальну освітню траєкторію, свою і вихованців, відповідно до мети освіти); 2) гностичні (уміння набувати, поповнювати і розширювати знання з проектування індивідуальної освітньої траєкторії, вивчати за допомогою сучасних діагностичних методів особистість вихованця); 3) конструктивні (уміння обирати оптимальні

технології навчання й виховання учнів, здійснювати оптимальне керівництво пізнавальними процесами вихованців – здобувачів освіти); 4) організаційні (здатність організовувати проектування індивідуальної освітньої траєкторії вихованцями як суб'єктами освітнього процесу і навчальну активність згідно окресленої мети освітнього процесу); 5) комунікативні (уміння формувати взаємини педагогів і вихованців як учасників освітнього процесу).

Креативний орієнтир: 1) реалізується для оригінального вирішення завдань проектування педагогами і їх вихованцями як суб'єктами освітнього процесу індивідуальної освітньої траєкторії (в експромті й імпровізації); 2) є здатністю до створення принципово нового, інноваційного і нетрадиційного підходу до організації проектування педагогами і їх учнями індивідуальної освітньої траєкторії; 3) є вмінням творчо вирішувати професійні проблеми.

Результативний орієнтир передбачає зміни в особистості вихованців і професійній сфері педагогів закладів позашкільної освіти, що також сприяє створенню проекту індивідуальної освітньої траєкторії, зокрема, в: 1) збагаченні ціннісних орієнтацій; 2) розвитку відповідальності, моральних якостей; 3) педагогічному такті.

На основі теоретичного узагальнення власного досвіду проведення близько 150 курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти за останні 20 років (2003–2023 рр.) [2], нами обґрунтовані принципи підвищення кваліфікації педагогів закладів позашкільної освіти, яке реально стимулює їхній розвиток за індивідуальною освітньою траєкторією.

Стимулюють розвиток педагогів закладів позашкільної освіти за індивідуальною освітньою траєкторією «велика шестірка» важливих традиційних принципів дидактики:

1) наступності; 2) усвідомлення; 3) науковості; 4) наочності; 5) предметності; 6) розвивального навчання. Ці принципи склали методологічну основу курсів підвищення кваліфікації педагогів закладів позашкільної освіти, адже відповідають сучасній освітній парадигмі особистісно-центрованої освіти.

Окрім традиційної «великої шестірки» принципів дидактики, нами виділена також сучасна «трійка» принципів, які гарантовано стимулюють успішне проектування та реалізацію розвитку педагогів закладів позашкільної освіти за індивідуальною освітньою траєкторією: 7) демократизації курсів підвищення кваліфікації; 8) саморозвитку особистості педагога закладу позашкільної освіти; 9) психологічної підтримки розвитку особистості педагога закладу позашкільної освіти за спроектованою ним індивідуальною освітньою траєкторією.

Дотримання означених дидактичних принципів дає змогу успішного проектування і реалізації педагогом закладу позашкільної освіти своєї індивідуальної освітньої траєкторії. Такою є як мета окремих курсів підвищення кваліфікації, так і всієї системи неперервної освіти педагога закладу позашкільної освіти. Його індивідуальна освітня траєкторія не буде стихійною і не суперечитиме традиційній системі неперервної освіти.

На якість проектування індивідуальної освітньої траєкторії педагога закладу позашкільної освіти позитивно впливають: а) сучасне інформаційне суспільство, що створює додаткові можливості для проектування індивідуальної освітньої траєкторії педагога закладу позашкільної освіти в умовах неперервної освіти; б) гуманізація системи неперервної освіти, яка впливає на вибір педагогів закладу позашкільної освіти життєво важливих цінностей, на розвиток за індивідуальною освітньою траєкторією; в) освітнє законодавство, яке надає можливості вибору педагогом закладу позашкільної освіти індивідуальної освітньої траєкторії;

г) високий рівень професіоналізму організаторів підвищення кваліфікації педагогів закладів позашкільної освіти у руслі сучасної парадигми особистісно-центрованої освіти.

На курсах підвищення кваліфікації педагог закладу позашкільної освіти бачить свою працю в цілому, демонструє здатність вийти за межі буденної практики, робить педагогічну працю власним предметом індивідуальної освітньої траєкторії та подальшого практичного перетворення. Це дає змогу педагогу закладу позашкільної освіти: 1) конструювати у подальшій діяльності своє майбутнє в індивідуальній освітній траєкторії; 2) правильно розуміти та оцінювати труднощі і протиріччя власної професійної діяльності; 3) самостійно вирішувати власні професійні проблеми через індивідуальну освітню траєкторію, складену на основі власних ціннісних орієнтацій; 4) розглядати власні професійні труднощі як стимул для швидкої і якісної реалізації індивідуальної освітньої траєкторії. Педагоги закладів позашкільної освіти мають активно конструювати своє майбутнє, вирішувати освітні проблеми на основі правильних ціннісних орієнтацій, розглядати професійні труднощі в умовах війни як стимул для удосконалення освітньої діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лебедик Л. В., Стрельніков В. Ю. Концептуальні засади підготовки викладачів вищої школи до проектування дидактичних систем в умовах магістратури. *Неперервна професійна підготовка фахівців в умовах формування спільного європейського освітнього простору : монографія / за редакцією С. П. Архипової, О. П. Лещинського*. Черкаси : ЧНУ, 2020. С. 43–64.

2. Лебедик Л. В., Стрельніков В. Ю., Стрельніков М. В. Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін : навч.-метод. посіб. для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Полтава : АСМІ, 2020. 303 с.

3. Стрельніков В. Ю. Філософія компетентнісного підходу у неперервній освіті вчителя. *Лише той Учитель, хто живе так, як навчає :*

матеріали Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. з міжнар. участю, присвяченої Всесвітньому дню філософії, 17 листоп. 2022 р. Полтава : ПАНУ, 2023. С. 229–234. URL: <http://pano.pl.ua/nml/elektronni-vydannia-poippro> (дата звернення: 14.11.2023).

4. Стрельніков В. Ю. Філософія проектування випереджувальної післядипломної педагогічної освіти на засадах компетентнісного підходу. *Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти* : зб. наук. статей у 3-х ч. / за заг. ред. О. В. Зосименко, Г. Л. Єфремова. Суми, 2020. Ч. 1. С. 160–167. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/16837> (дата звернення: 13.11.2023).

5. Lebedyk Lesya, Strelnikov Viktor. Educational space of continuous education of teachers: a facilitating approach. *Educational space: post-non-classical perspectives* / eds. Dimitrina Kamenova, Svitlana Arkhyrova. Varna: Varna university of management, 2023. P. 128–157.

УДК 379.821(477.53):37.091.12-048.87

Т. В. ЧАЙКА, методист Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді

ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЇ ПЕДАГОГІКИ СПІВРОБІТНИЦТВА В ОСНОВІ ПОБУДОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МОДЕЛІ ПОЛТАВСЬКОГО ОБЛАСНОГО ЕКОЛОГО- НАТУРАЛІСТИЧНОГО ЦЕНТРУ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті аналізується використання ідеї педагогіки співробітництва та взаємодії між педагогом та вихованцем в освітньому процесі Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді завдяки якій випускники закладу – екологічно грамотні, фізично здорові інноватори, патріоти з активною позицією.

Ключові слова: позашкільна освіта, освітній процес, педагог, вихованець, взаємодія, співробітництво, творча особистість, взаємна співтворчість, компетентнісний підхід.

Сучасна позашкільна освіта є саме тим освітнім простором, де діти мають змогу постійно реалізовувати набуті під час занять за інтересами знання. В умовах відродження національної системи